

Předmluva

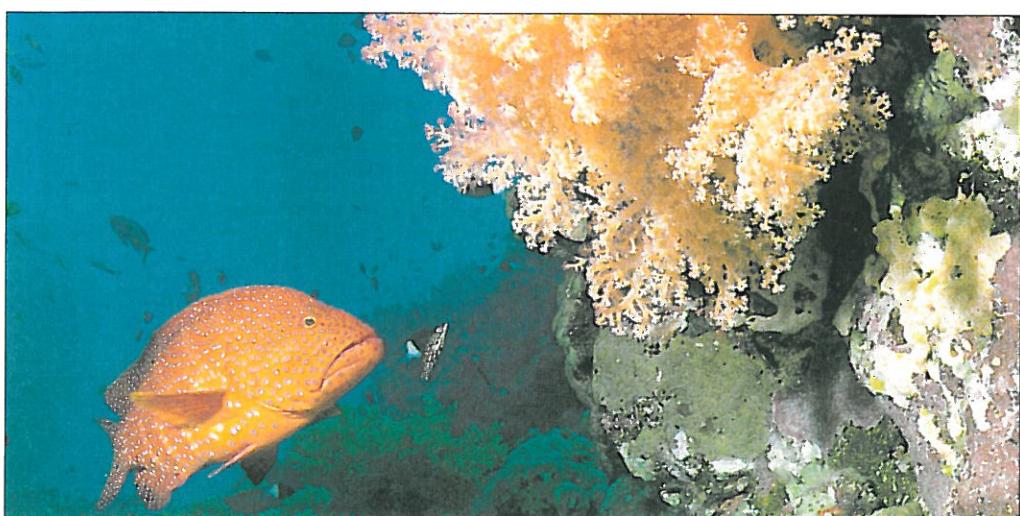
Učebnice přírodopisu, kterou právě otvíráte, je určena pro těžce sluchově postižené žáky. V první části je seznamuje s úvodními partiemi učiva zoologie – jednobuněčnými a primitivními mnohobuněčnými živočichy. Začíná stavbou živočišné buňky a je zakončeno tematickým celkem měkkýši a uzavřeno souhrnným opakovacím přehledem „Co jste se dozvěděli o živočiších“. Ve druhé části text navazuje na učebnici přírodopisu autorky Marie Málkové s cílem dokončit závěrečné tematické okruhy učiva botaniky podle osnov. K oživení a procvičení potřebných znalostí je určena úvodní opakovací kapitola „Co už víte o rostlinách“. Botnická část je uzavřena kapitolou o vývoji rostlin na Zemi. Učivo botaniky je záměrně zařazeno až za učivo zoologie, protože na jaře jsou vhodné podmínky pro praktické činnosti žáků podle námětů v učebnici.

Text je pro lepší pochopení rozdělen na kratší úseky a je doplněn mnoha kresbami a fotografiemi. Na závěr každého tematického celku mohou učitelé s žáky využít otázky na procvičení učiva a náměty na pozorování a praktické činnosti. Záleží na učiteli, jak tyto partie učiva využije, a při praktických činnostech i na možnostech školy a regionu. Jakou formou a v jakém rozsahu žáci učivo zvládnou, bude záležet především na učiteli. V jeho kompetenci je také výběr a do určité míry i rozsah učiva dle jazykové a mentální úrovně žáků, s ohledem na individualitu jednotlivých žáků. Doufáme, že učebnice přispěje k probuzení zájmu o poznávání naší přírody a k pochopení její a dějů, které v ní probíhají.

Autorky

OBSAH

ÚVOD DO ZOOLOGIE	.6
ŽIVOČIŠNÁ BUŇKA, STAVBA TĚL ŽIVOČICHŮ	.9
PRVOCI	.11
Trepka velká	.11
Další prvoci žijící v přírodě a cizopasní prvoci	.13
ŽAHAVCI	.16
Nezmar	.16
Žahavci moří	.19
PLOŠTĚNCI A HLÍSTI	.22
Ploštěnky	.22
Cizopasní ploštěnci	.23
Hlísti	.25
MĚKKÝŠI	.28
Plži	.28
Mlži	.31
Hlavonožci	.33
CO JSTE SE DOZVĚDĚLI O ŽIVOČIŠÍCH	.35

CO UŽ VÍTE O ROSTLINÁCH	36	
HOSPODÁŘSKY VÝZNAMNÉ ROSTLINY		38
Jarní okrasné bylinky	38	
Ovocné rostliny	41	
Luskoviny a pícniny	48	
Zeleniny	50	
Okopaniny	54	
Olejniny	57	
Obilniny	59	
Společenstvo luk	63	
ROZŠÍŘENÍ A VÝVOJ ROSTLIN NA ZEMI		65
Rozšíření rostlin na našem území	69	
Vývoj rostlin	72	
ZOPAKUJTE SI	75	

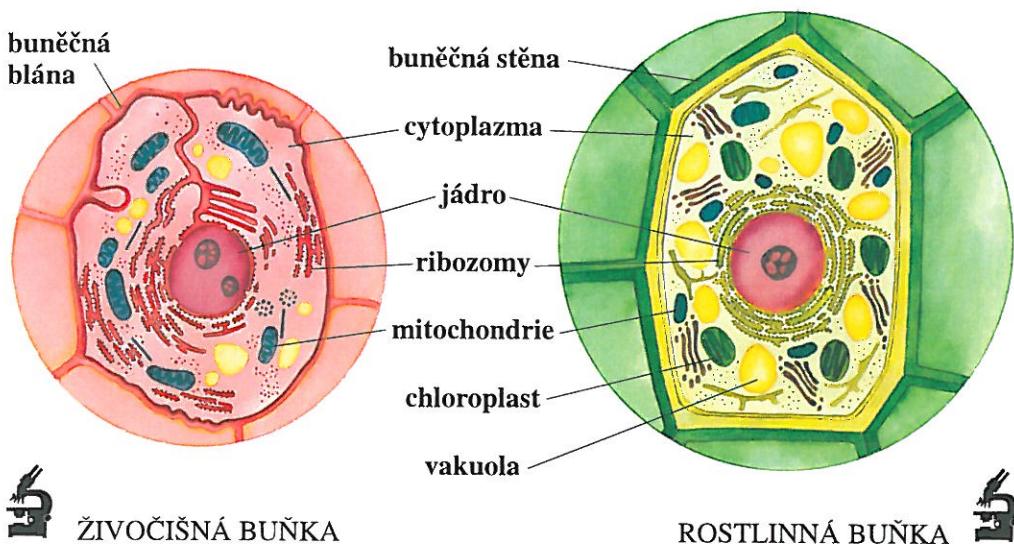

ŽIVOČIŠNÁ BUŇKA

STAVBA TĚL ŽIVOČICHŮ

Těla živých organismů se skládají z buněk.

Živočišná buňka byla objevena později než buňka rostlinná. Buňku objevil a studoval český vědec **Jan Evangelista Purkyně** (1787 – 1869). Zjistil, že těla všech rostlin a živočichů jsou složena z buněk. Buňku studoval pod mikroskopem.

V každé buňce jednobuněčných i mnohobuněčných živočichů probíhají základní životní pochody. Bez těchto pochodů by živočichové nemohli žít. **Tělo jednobuněčných živočichů tvoří jediná buňka**, která vykonává všechny základní životní funkce. Buňka přijímá potravu, zpracovává ji, odstraňuje nestravitelné zbytky, pohybuje se, dýchá, rozmnožuje se a je dráždivá. Dráždivost je reakce buňky na podněty z okolí.

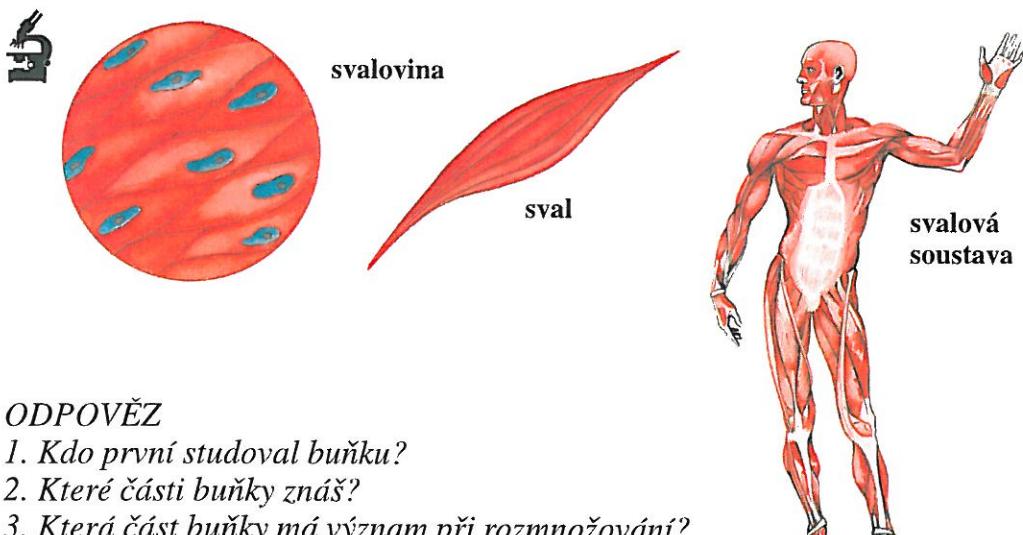
Buňky jsou obaleny tenkou blánou. Uvnitř buňky je rosolovitá hmota – cytoplazma. V ní jsou jednotlivé části buňky – jádro, ribozomy, mitochondrie. Důležité je **jádro**, které **řídí činnost buňky**. Jádro je důležité při rozmnožování. V ribozomech vznikají bílkoviny. Mitochondrie spalují cukry a uvolňují energii, jsou to plíce buňky. Živočišné buňky nemají chloroplasty a neobsahují zelené barvivo chlorofyl.

Tělo mnohobuněčných živočichů je složeno z velkého počtu buněk. Soubor buněk stejného tvaru a stejné činnosti se nazývá **tkáň** (například tkáň svalová tvoří svaly). Z tkání se vytvořily **orgány**. Jsou to například srdce, plíce a žaludek. Orgány, které vykonávají společnou činnost, tvoří orgánovou **soustavu**. Příkladem je soustava svalová (slouží k pohybu), soustava trávicí (přijímá a zpracovává potravu), soustava dýchací (umožňuje dýchání). Tkáně, orgány a orgánové soustavy tvoří mnohobuněčný organismus.

Veverka je
mnohobuněčný živočich. ►

Tkáň (svalovina),
orgán (sval),
orgánová soustava
(svalová soustava) ▼

ODPOVĚZ

1. Kdo první studoval buňku?
2. Které části buňky znáš?
3. Která část buňky má význam při rozmnožování?
4. Uveď příklady mnohobuněčných živočichů.

ZKUS TO SÁM

1. Pozoruj pod mikroskopem pokožku cibule (nepohyblivá buňka rostlinná) a jednobuněčné prvky (pohyblivá buňka živočišná). Mění se jejich tvar?
2. Pozoruj své domácí zvíře (psa, kočku, králíka, morče, křečka, myš) a pojedovou rostlinu. Pozoruj, jak přijímají potravu a jak vylučují. Odlišují se? Nakresli a popiš, v čem se liší.